

Handlingsplan då barn misstänks fara illa i Bengtsfors kommuns skola/barnomsorg.

Denna handlingsplan är framtagen för att användas av personal vid kommunens skola/barnomsorg då misstanke uppstår att något barn inom kommunens verksamhet misstänks fara illa.

Handlingsplanen är förelagd för och godkänd av Kultur- och utbildningschef, Monica Axelsson och Socialchef, Lone Lumbye, 2006-08-30.
Handlingsplanen utvärderas regelbundet av arbetsgruppen med början VT 2007.

Lagtext anmälningsplikt:

14 kapitlet Socialtjänstlagen. Anmälan om missförhållanden.

Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Anmälningsskyldigheten gäller inte bara myndigheten som sådan utan även för dem som är *anställda* vid myndigheten. Med *anställda* avses arbetstagare som har anställningsavtal med de myndigheter som anges i 14 kap.1 § andra stycket socialtjänstlagen. Detta gäller oberoende av vilka arbetsuppgifter dessa arbetstagare utför, dvs. även om de har administrativa eller praktiska uppgifter som inte direkt berör myndighetens verksamhet.

I skolan, förskolan eller skolbarnsomsorgen är det inte bara lärarna och barnomsorgspersonalen som omfattas av bestämmelsen i 14 kap. 1 § SoL utan även t.ex. vaktmästare och servicepersonal i skolmatsalen.

Grundläggande principer då misstanke om att ett barn far illa uppstår.

- **Vad avser misstanke om att ett barn är utsatt för en situation som kan föranleda brottsutredning (ex. våld mot barn eller sexuella övergrepp) skall alltid särskilda regler tillämpas. Se vidare kapitel 2.**
- Om misstanke att ett barn far illa uppstår bör detta avhandlas inom personalgruppen och tillsammans med arbetsledare om skyndsamheten i situationen så tillåter. Vid sådan misstanke skall alltid misstanken föreläggas snarast möjligt för berörd arbetsledare som gör en bedömning av skyndsamheten i situationen. Om arbetsledaren ej går att kontakt skall den personal som fått kännedom om situationen själv göra en bedömning och rådgöra med berörd socialtjänst eller socialjour genom "bollning". Därefter fattar den personal som fått kännedom om situationen beslut om att göra en formell anmälan eller ej.
- Uppgifter till socialnämnd bör alltid underställas skriftligen. I akut skede skall detta ske efter det att personal i verksamheten tagit en muntlig kontakt.
- Om fler än en personal fått kännedom om uppgifter som gör att det finns anledning att misstänka att ett barn far illa bör samtliga med denna kännedom underteckna anmälan.
- Förskola/skola bör bjuda in vårdnadshavare till samtal om skyndsamheten i anmälan tillåter detta. Detta samtal bör alltid innehålla ett erbjudande om att låta vårdnadshavare göra en ansökan till socialtjänsten tillsammans med personal.
- Skriftlig anmälan bör författas enligt mall i denna handlingsplan. Allt skriftligt material som underställs en myndighet gällande barn som misstänks fara illa skall kopieras och förvaras av arbetsledare.
- Då verksamheten uppmanas av socialtjänst eller annan myndighet att lämna uppgifter i samband med utredning skall alltid berörd myndighet skriftligen redovisa vilket lagstöd som möjliggör att förskola/skola skall lämna ut uppgifter.
- Då skol-/barnomsorgspersonal lämnat muntliga uppgifter om ett barn och dess situation skall de begära att själva få läsa eller att berörd myndighet läser upp det som dokumenterats vid uppgiftslämnandet. Detta bör genomföras innan uppgifterna förmedlas till vårdnadshavarna.
- Verksamheten i skola/barnomsorg skall alltid sträva efter att berörd vårdnadshavare är närvarande vid överlämnande av anmälan om detta är möjligt/lämpligt. Vidare bör verksamheten eftersträva att få ett möte med berörd vårdnadshavare och utredande socialnämnd efter avslutad utredning.

Kapitel 1. Akut anmälan då barn misstänks fara illa. När fara föreligger för barnets liv och hälsa.

1. Diskutera uppkommen situation alt. inkomna uppgifter med arbetsledning/kollegor. Gör bedömning om risken för barnets hälsa eller utveckling är akut eller ej. Om arbetsledning eller kollegor ej går att kontakta har berörd personal skyldighet att agera på egen hand. **Vad avser misstanke om sexuella övergrepp eller våld mot barn se kapitel 2.**

2. Skriv ned iakttagelse/berättelse i stolpform i enlighet med blankett.

3. Kontakta socialtjänsten i första hand. Berörd socialnämnd är i första hand den kommun där barnet är bosatt.

- Redogör för ärendet utan att nämna barnets namn inledningsvis.
- Redovisa endast fakta, vad som uttalats och vad som observerats. Gör ej bedömningar eller slutsatser.
- Efterfråga därefter socialsekreteraren/tjänsten bedömning om ärendet är akut eller ej samt om de bedömer att det föreligger skäl för anmälan enligt socialtjänstlagen eller ej. Notera namn på den socialsekreterare ni samtalar med.
- Om socialtjänsten bedömer att akut risk ej föreligger gå vidare enligt kapitel 3.
- Om socialtjänsten bedömer att skäl ej föreligger för anmälan enligt socialtjänstlagen ta information tillbaka arbetsgrupp och arbetsledare för bedömning om anmälan skall inlämnas eller ej i enlighet med gång i kapitel 3.
- Vid beslut om anmälan gå vidare enligt punkt 4 i detta kapitel.

4. lämna uppgifter enligt blanketten. Delge i detta läge namn och kontaktuppgifter för barnet och dess vårdnadshavare. Informera om att skriftlig anmälan inkommer snarast.

5. Skriv ner mer detaljerad iakttagelse/berättelse i enlighet med blankett. Redovisa endast fakta, vad som uttalats och vad som observerats. Gör ej bedömningar eller slutsatser. Gå igenom uppgifter med arbetsledare innan den skickas iväg om möjligt. Viktigt med noggrann dokumentation på arbetsplatsen.

- Finns det annan personal i verksamheten som har kännedom om berört barn bör detta infogas i anmälan och denna personal bör även underteckna anmälan.
- Personal i verksamheten bör alltid eftersträva att arbetsledare konsulteras/ undertecknar skriftlig anmälan innan den skickas till berörd socialtjänst.
- Tag alltid kopia på skriftlig information. Kopian skall arkiveras hos arbetsledare.
- Informera om att förskola/skola önskar ett möte med socialtjänsten efter avslutat utredning eller om utredning ej inleds.

Kapitel 2. Sexuella övergrepp och våld.

Vid misstanke om att ett barn inom verksamhetens område utsatts för sexuella övergrepp eller våld är det sannolikt att detta leder till en brottsutredning. För att inte försvåra framtida brottsutredning och sociala utredning är det av vikt att berörd vårdnadshavare **ej informeras** om att anmälan görs. Ovanstående gäller oavsett om den som utpekats som misstänks för gärningen är nära anhörig till barnet eller ej.

I de fall barnet vet om att anmälan kommer att göras bör berörd socialtjänst kontaktas innan barnet kan gå hem. Detta för att socialtjänsten skall kunna genomföra en skyddsbedömning gällande barnet.

- Diskutera inkomna uppgifter med arbetsledning/kollegor.
- Skriv ned iakttagelse/berättelse i enlighet med blankett.
- Ring ansvarig socialtjänst. Notera namnet på socialsekreteraren.
- Lämna uppgifter enligt blanketten.
- Be om bedömning om anmälan är akut eller ej.
- Informera om att skriftlig anmälan kommer att inkomma snarast.
- Informera om att kontakt ej tagits med berörd familj. Rådfråga berörd socialsekreterare om det är ok att samtal med familjen om anmälan eller ej.
- Informera om att personal önskar närvara när aktualisering presenteras för berörd vårdnadshavare om så är möjligt.
- Tag kopia där datum noterats och lämna uppgifterna till berörd socialtjänst.
- Diskutera med berörd socialtjänst om polisanmälan skall göras. Ev. polisanmälan görs av socialtjänsten.

Kapitel 3. Ej akut anmälan då barn misstänks fara illa.

1. Diskutera uppkommen situation alt. Inkomna uppgifter med arbetsledning.

Arbetsledare bereder därefter möjlighet att diskutera uppkommen situation/uppgift tillsammans med övrig personal på avdelningen/arbetslaget. Gör bedömning om risken för barnets hälsa eller utveckling är akut eller ej.

2. I de fall där det råder osäkerhet huruvida anmälan skall underställas berörd socialtjänst eller ej eller om personalgrupp ej är ense skall situationen/uppgiften konsulteras med berörd socialtjänst i form av "Bollning" (se längst ned på denna sida).

- Skriv ned iakttagelse/berättelse i enlighet med blankett.
- Bestäm vilka som bör ha ett möte med berörd vårdnadshavare. Arbetsledare samt max 2 personal. Kalla familjen till ett möte på enheten.
- Diskussion med familj om förskola/skolans iakttagelser och vilka krav som vilar på verksamheten enligt aktuell lagstiftning.
- Erbjud familjen att göra aktualisering gemensamt. Säkerställ att aktualiseringen framställts så att verksamhetens uppgifter når berörd socialtjänst.
- Informera om att personal från verksamhetens skola önskar närvara när aktualisering skall diskuteras med berörd vårdnadshavare.
- Informera om att barnomsorg/skola önskar ett möte med socialtjänsten efter avslutat utredning eller om utredning ej inleds.

Bollning:

Presentera verksamheten du arbetar i samt ditt eget namn.

Uppllys om att du vill ha rådgivning om huruvida en anmälan jämlikt kapitel 14 Socialtjänstlagen, skall göras eller ej.

Redovisa uppkommen situation/berättelse utan att delge barnets namn. Detta är av stor vikt. Om namnet väl kommit till socialtjänstens kännedom är det formellt att betrakta som en anmälan oavsett om detta var avsikten eller ej.

.....
.....
.....
.....

När fick (resp. enhets namn) kännedom om ovanstående och i vilket sammanhang:

.....
.....
.....
.....
.....

Har personal talat med någon berörd angående aktualiseringen?

Barnet: Ja   Nej

Vårdnadshavare: Ja   Nej

Undertecknad(e) önskar kontakt med ansvarig handläggare för att diskutera möjlighet att närvara då uppgifterna presenteras för berörd vårdnadshavare. Berörd personal önskar om möjligt återkoppling vid avslutad utredning eller om utredning ej inleds. Blankett för vårdnadshavares samtycke till återkoppling ifylles hos socialtjänsten.

Vem/vilka i personalen har uppgifter relevanta för aktualiseringen:

..... Namn, tjänsteställe	..... Arbetstelefon
..... Namn, tjänsteställe	..... Arbetstelefon
..... Namn, tjänsteställe	..... Arbetstelefon
..... Namn, tjänsteställe	..... Arbetstelefon

..... 20 - -
Ort och datum

Handlingsplanen i korthet:

Akut anmälan vid misstanke om att fara föreligger för barnets liv och hälsa.

Vid misstanke om att ett barn inom verksamhetens område utsatts för sexuella övergrepp eller våld är det sannolikt att detta leder till en brottsutredning. För att inte försvåra framtida brottsutredning och sociala utredning är det av vikt att berörd vårdnadshavare ej informeras om att anmälan görs. Ovanstående gäller oavsett om den som utpekats som misstänks för gärningen är nära anhörig till barnet eller ej.

I de fall barnet vet om att anmälan kommer att göras bör berörd socialtjänst kontaktas innan barnet kan gå hem. Detta för att socialtjänsten skall kunna genomföra en skyddsbedömning gällande barnet.

- Diskutera inkomna uppgifter med arbetsledning/kollegor.
Om arbetsledning eller kollegor ej går att kontakta har berörd personal skyldighet att agera på egen hand.
- Skriv ned iakttagelse/berättelse i korthet, i enlighet med blankett. Redovisa endast fakta, vad som uttalats och vad som observerats. Gör ej bedömningar eller slutsatser.
- Ring ansvarig socialtjänst. Rådgör om ärendet. Informera om att kontakt ej tagits med berörd familj. Ev. polisanmälan görs av socialtjänsten.
- Notera namnet på socialsekreteraren.
- Informera socialsekreteraren att skriftlig anmälan inkommer senare. Skriv ner en mer detaljerad iakttagelse/berättelse i enlighet med blankett. Ta kopia av blanketten och datera inlämningstillfället.

Bilaga 1 Socialtjänstlagens kap. 14

Anmälan om missförhållanden

1 § Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. För familjerådgivning gäller i stället vad som sägs i tredje stycket.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysiskt eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

Om anmälan från Barnombudsmannen gäller bestämmelserna i 7 § lagen (1993:335) om Barnombudsman. Lag (2003:407).

2 § Var och en som är verksam inom omsorger om äldre människor eller människor med funktionshinder skall vaka över att dessa får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande i omsorgerna om någon enskild skall genast anmäla detta till socialnämnden. Om inte missförhållandet avhjälpas utan dröjsmål, skall nämnden anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten.

Första stycket gäller även inom motsvarande yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. Anmälan skall göras till den som är ansvarig för verksamheten. Den ansvarige är skyldig att utan dröjsmål avhjälpa missförhållandet eller anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

Bilaga 2 Barnmisshandelskommitténs definitioner av barnmisshandel

Fysiskt våld

En vuxen person orsakar ett barn kroppsskada, sjukdom, smärta eller försätter barnet i vanmakt eller annat liknande tillstånd. Sådan barnmisshandel kan vara att den vuxne personen slår barnet med eller utan tillhygge, nyper, sparkar, knuffar, kastar, skakar, luggar, river eller biter barnet, trampar eller stampar på barnet eller tvingar in föremål i barnets mun. Fysisk misshandel är också att förgifta, bränna, skålla, riva, försöka dränka eller kväva barnet.

I flera former av sexuella övergrepp mot barn ingår fysisk misshandel dels för att tvinga barnet till underkastelse, dels som del av övergreppet. Som barnmisshandel räknas också det s.k. Münchhausen syndrome by proxy. Detta syndrom innebär att en närstående till barnet, oftast modern, vid upprepade tillfällen söker vård för påhittade eller framkallade sjukdomar eller symptom hos barnet. I allvarliga fall framkallar föräldern själv symptomen, t.ex. kramper, kvävningssanfall eller förgiftning. Syndromet är svårt att upptäcka eftersom föräldern ofta ger intryck av att vara genuint orolig för barnet och ofta tycks samarbeta väl med hälso- och sjukvårdspersonalen. Eftersom kommitténs definition inbegriper alla vuxnas våld mot barn och inte enbart föräldrars, räknas t.ex. våld mot barn av en polis, lärare, ledare i frivillig verksamhet eller annan vuxen som fysisk misshandel.

Varje form av kroppslig bestraffning räknas som fysisk barnmisshandel.

Psykiskt våld

Psykisk barnmisshandel innebär att en vuxen person systematiskt eller oftast under lång tid utsätter ett barn för nedvärderande omdömen, nedbrytande behandling eller avsiktligt känslomässigt lidande. Det kan även vid allvarliga fall handla om en enstaka företeelse för att betecknas som misshandel.

Som psykisk barnmisshandel räknas t.ex. orimligt hårda bestraffningar, förlöjligande, kritik, hån, nedvärdering, avvisande, utfrysning, orimliga krav, påtvingad isolering från sociala kontakter och åldersanpassade aktiviteter eller konstant vägran att lyssna på barnets synpunkter.

Som exempel på nedbrytande behandling kan nämnas fostran till asocialt beteende eller kriminalitet. Vissa skadliga expositioner skall också ses som psykisk misshandel, t.ex. att barnet tvingas bevittna (se eller höra) våld i sin närmiljö eller leva i en miljö där våld eller hot om våld förekommer ofta.

Psykiskt lidande hos ett barn kan ta sig till uttryck i skräck, ångest, glädjelöshet eller negativ påverkan av barnets självförtroende. I alla former av fysiska övergrepp mot barn, inklusive sexuella övergrepp, ingår psykisk misshandel.

Sexuella övergrepp

Sexuella övergrepp mot barn innefattar alla former av sexuella handlingar som påtvingas ett barn av en vuxen. Sexuellt övergrepp innebär att den vuxna personen utnyttjar barnets beroendeställning, att handling utgår från den vuxna personens behov, att handlingen kränker barnets integritet, att handlingen sker mot barnets vilja eller är en handling som barnet inte kan förstå, inte är moget för eller inte kan ge informerat samtycke till.¹

---

¹ Socialstyrelsens expertrapport "Sexuella övergrepp mot barn, definitioner och förekomst 1999"

Lättare former av icke-fysisk kontakt som t.ex. verbala sexuella anspelningar, blotting inför barnet eller tittande på pornografisk film/video tillsammans med barnet kan vara både obehagliga och skrämmande för barnet. Fysisk kontakt som t.ex. sexuellt betonade smekningar av bröst eller könsorgan inklusive onani på den vuxne personen är andra vanliga förekommande handlingar bland vuxna personer, som utsätter barn för övergrepp. De allvarligaste formerna av sexuella övergrepp kan handla om fullbordade vaginala, anala eller orala samlag.

Kränkningar

Kränkning innebär att en vuxen person, oftast under lång tid, skadar eller äventyrar att barns psykiska hälsa genom att i ord eller handling behandla barnet nedlåtande eller angripa barnets personlighet. Kränkningar (med flytande gräns mot psykisk barnmisshandel) kan exempelvis vara att på ett förnedrande sätt kommentera barnets utseende, språk eller begåvning; säga att barnet är odugligt eller att syskon är mycket sötare och mer framgångsrika, förolämpa barnet fysiskt eller verbalt inför kamrater eller vuxna, läsa barnets dagbok eller liknande.

Fysisk och psykisk misshandel samt sexuella övergrepp innebär alltid att barnet kränks.

Fysisk försummelse

Fysisk försummelse innebär att en vuxen person, oftast under lång tid, skadar eller äventyrar ett barns fysiska hälsa eller utveckling genom att underlåta att garantera barnet godtagbar standard i fråga om fysisk omsorg. Bristande omsorg gäller alla aspekter av barnets fysiska hälsa och utveckling, dvs. hygien, kost och omvårdnad, årstidsanpassande kläder, möjlighet till vila och sömn, skydd och husrum, tillsyn, förebyggande hälsovård, medicinsk vård inklusive tandvård samt skydd mot olycksrisker och skadliga expositioner. Till skadliga expositioner räknas t.ex. att återkommande vara utsatt för skadligt hög bullernivå, vistas i miljöer med droganvändning eller hög alkoholkonsumtion.

Psykisk försummelse

Psykisk försummelse innebär att en vuxen person, oftast under lång tid, skadar eller äventyrar ett barns psykiska hälsa eller utveckling genom att underlåta att tillgodose ett barns grundläggande behov av t.ex. uppmärksamhet, tillhörighet, fostran, vägledning, stimulans och undervisning. Psykisk försummelse kan t.ex. vara otillgänglighet och känslomässig likgiltighet för barnet (med flytande gräns mot psykisk misshandel), underlåtenhet att ge barnet erfarenheter, att lära barnet känna vad som är rätt och fel och att se till att barnet får skolutbildning. Alla tänkbara aspekter av barns utveckling avses med definitionen, t.ex. fysisk, psykisk, beteendemässigt, känslomässigt, hälsomässigt, social, moralisk, intellektuell och utbildningsmässigt.

Som barnmisshandel räknas även försummelse att respektera barnets rättigheter.